

**ABRvS van 4 maart 2015, ECLI:NL:RVS:2015:641, zaaknr. 201404549/1/A3**

<http://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2015:641>

**Trefw.:** elektronische publicatie op de website Rijksoverheid.nl, actieve openbaarmaking onderzoeksrapport en reactie staatssecretaris aan de Tweede Kamer, oogmerk en tijdstip van openbaarmaking, controlefunctie Tweede Kamer, grondwettelijke inlichtingenplicht ministers, afgeleide openbaarmakingsplicht, afbakening reikwijdte Wob

**Art.:** 42, lid 1, en 68 Grondwet, 8, lid 1 en 10, lid 2, Wob en 1:3, lid 1, Awb

### Samenvatting

Uit artikel 42, tweede lid, van de Grondwet vloeit voort dat de ministers en staatssecretarissen verantwoordelijk zijn tegenover de Tweede Kamer. Artikel 68 van de Grondwet strekt er toe dat de Tweede Kamer mondeling of schriftelijk inlichtingen krijgt van de regering opdat de Tweede Kamer zijn controlefunctie kan uitoefenen. Het betoog van appellant biedt geen grond voor het oordeel dat het rapport en de beleidsreactie niet zijn opgesteld in het kader van de verantwoordingsplicht van de staatssecretaris tegenover de Tweede Kamer voor de uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000. Dit maakt dat de staatssecretaris gehouden was om deze documenten krachtens artikel 68 van de Grondwet aan de Tweede Kamer te verstrekken en aldus openbaar te maken.

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen in de door de rechtbank genoemde uitspraak is het verstrekken van inlichtingen krachtens artikel 68 van de Grondwet naar zijn aard niet gericht op rechtsgevolg. De rechtbank heeft derhalve terecht geoordeeld dat de openbaarmaking van het rapport en de beleidsreactie geen besluit is in de zin van artikel 1:13, eerste lid, van de Awb. Het betoog van appellant dat het rapport c.a. eerst na publicatie op [www.rijksoverheid.nl](http://www.rijksoverheid.nl) door de Tweede Kamer zijn ontvangen, maakt niet dat de staatssecretaris deze documenten in strijd met artikel 10, tweede lid, van de Wob openbaar heeft gemaakt. Het gestelde tijdstip van publicatie op die website laat onderlet dat de staatssecretaris ingevolge artikel 68 van de Grondwet verplicht was om de Tweede Kamer de betreffende stukken te verstrekken. Deze inlichtingenplicht derogeeert aan de Wob, zodat die wet in dit geval toepassing mist. De rechtbank heeft voorts evenzeer terecht geoordeeld dat het nieuwsbericht geen openbaarmaking krachtens artikel 8 van de Wob behelst, nu hierin geen informatie is opgenomen die niet reeds in het rapport en de beleidsreactie staat. De Afdeling oordeelt het hoger beroep als ongegrond, onder bevestiging van de aangevallen uitspraak.

### Noot

1. Een relevante, rechtsvormende uitspraak, waarin de Afdeling nadere uitwerking geeft aan de afbakening tussen openbaarmaking op grond van artikel 68 van de Grondwet en artikel 8 van de Wob. De Afdeling bevestigt hierin de (niet gepubliceerde) uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 17 april 2014, dat de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in de spraakmakende zaak-Dolmatov geen documenten op grond van artikel 8 van de Wob heeft openbaar gemaakt, maar op grond van artikel 68 van de Grondwet, zodat dit besluit niet op rechtmatigheid toetsbaar is op grond van de weigeringsgronden in artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, f en g, van de Wob. Ook deze uitspraak illustreert dat de introductie van elektronische communicatievormen, in dit geval de website Rijksoverheid.nl, vrijwel steeds gepaard gaat met nieuwe rechtsvragen. Hier gaat het om de duiding van het tijdsverschil tussen aan de Tweede Kamer geadresseerde informatievoorziening en de daarvan afgeleide publieke openbaarmaking. Soms is het vinden van praktische oplossingen aangewezen en dat is wat de Afdeling, in navolging van de rechtbank, hier ook doet. Dit door het tijdsverschil te negeren en uitsluitend af te gaan op het oogmerk: de vraag of de betreffende stukken tot de categorie Kamerstukken gerekend (kunnen) worden, derhalve aan één of beide Kamers van het parlement zijn geadresseerd.

De uitsluitende focus in deze uitspraken op de artikelen 68 van de Grondwet en 8 van de Wob heeft echter wel tot gevolg dat de centrale rechtsvraag waar het hier om te doen was: de rechtsbescherming van betrokkenen bij een publicatie van hun persoonsgegevens in Kamerstukken en andere (elektronische) vormen van overheidscommunicatie, in het bijzonder

elektronische op de website Rijksoverheid.nl, min of meer uit beeld verdwijnt. Deze kwestie behoeft echter bijzondere aandacht, mede in het licht van nieuwe (Europese) wetgeving en rechtspraak.

2. Het gaat in deze zaak om de voorafgaande elektronische publicatie op de website Rijksoverheid.nl van kamerstukken in de zaak-Dolmatov, te weten: de aanbieding van en reactie met beleidsvoornemens op een onderzoeksrapport van de Inspectie Veiligheid en Justitie (“Het overlijden van Alexander Dolmatov”), bij brief van 12 april 2013 door de staatssecretaris van V&J aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2012/13, 19637, nr. 1648 en bijlage). Dolmatov overleed op 17 januari 2013 door eigen toedoen in zijn cel in het Detentiecentrum Rotterdam, waar hij verbleef met het oog op zijn uitzetting naar Rusland. De onderzoeksopdracht betrof de vraag of van overheidswege zorgvuldig was gehandeld bij de in bewaringstelling en gedurende de periode van vreemdelingenbewaring, met inbegrip van de medische zorg van betrokkene. Wat laatstgenoemd aspect betreft is de IGZ bij het onderzoek betrokken en zijn de bevindingen van deze Inspectie in het onderzoeksrapport verwerkt.

Het onderzoeksrapport in de zaak-Dolmatov heeft er politiek-bestuurlijk hard ingehakt, niet alleen vanwege tekortschietend handelen van personen binnen de IND, maar vooral ook vanwege de geconstateerde “systeemommissies”, in het bijzonder de (gekende) onvolkomenheden in de informatiesystemen van de “ketenpartners” in de vreemdelingenketen.

3. De voorliggende uitspraak is uitgelokt door een belanghebbende bij deze publicatie: een van de twee verpleegkundigen waarvan het functioneren kritisch is geëvalueerd. Weliswaar bevat het rapport geen naamsvermeldingen, maar is appellant wel gemakkelijk identificeerbaar (gebleken) op basis van vermelde functieaanduiding en enkele vakmatige persoonsgegevens. Hoewel geanonimiseerd bevat het rapport derhalve persoonsgegevens in de zin van de Wbp. Betrokkenes bezwaren zien niet alleen op de door publicatie uitgelokte privacy-inbreuk, nog eens versterkt doordat het rapport belangrijke onjuistheden zou bevatten, maar ook op de hierdoor jegens zijn persoon uitgelokte negatieve effecten, niet alleen vanuit de directe sociale omgeving, maar ook in breder verband.

4. Vaststaat dat appellant belangrijke negatieve consequenties van het onderzoeksrapport heeft ondervonden. Op klacht van de IGZ is een tuchtprocedure jegens betrokkene geëntameerd, resulterend in een op de website Overheid.nl gepubliceerde uitspraak van het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg in Den Haag van 26 augustus 2014 (2013-158b). Het tuchtcollege verdisconteert de uitzonderlijke omstandigheden van deze zaak uitdrukkelijk in zijn uitspraak, resulterend in een gegrondverklaring van de klacht, echter zonder oplegging van enige maatregel.

Zowel uit het (IGZ-oordeel in het) onderzoeksrapport als uit de tuchtuitspraak blijkt van de spanning tussen sterk via processen en protocollen geformaliseerde functie-eisen van een verpleegkundige in een hiërarchisch ingerichte organisatie en het dynamisch-normatief ingekleurde toetsingskader in het toezicht op de gezondheidszorg, uitgaande van het zelfstandig – kunnen en moeten – nemen van (professionele) verantwoordelijkheid. Op grond van arbeidsongeschiktheid (beroepsziekte) is voorts geprocedeerd bij de Rechtbank Rotterdam, resulterend in een (niet-gepubliceerde) uitspraak van 19 februari 2015, oordelend “dat in dit geval moet worden gesproken van blootstelling aan werkomstandigheden die objectief gezien een buitensporig karakter droegen en ten aanzien waarvan verweerder zijn (zorg)plicht om eiser in bescherming te nemen heeft verzaakt.”

5. Evenals de rechtbank sluit de Afdeling zich in deze uitspraak op het punt van de artikelen 68 en 42 van de Grondwet aan bij haar ambtshalve overwegingen in de uitspraak van 21 april 2004, JB 2004/229, m.nt. Kortmann en AB 2004/214 m.nt. Woltjer. Het ging hier om een hoger beroep tegen een uitspraak van de voorzieningenrechter van de rechtbank Maastricht van 28 mei 2003, JB 2003/202, inzake ongegrondverklaring door de staatssecretaris van V&W in bezwaar, van zijn in antwoord op kamervragen op schrift gestelde opvatting, dat de vigerende (interim-)aanwijzing van de luchthaven Maastricht Aachen Airport, als gevolg van een voorgenomen aanleg van een stopway, niet gewijzigd behoeft te worden. Kort gezegd dus over de vraag of het

antwoord van een staatssecretaris op kamervragen als besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, kan worden aangemerkt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen artikel 42, tweede lid, van de Grondwet, de ministeriële verantwoordelijkheid tegenover het parlement, derhalve grondslag van de verplichting tot het verschaffen van inlichtingen, en artikel 68 van de Grondwet, waarin deze verplichting, toegespitst op de controlefunctie van het parlement, nader is gemodificeerd, door toevoeging van een weigeringsgrond: het belang van de staat. De Afdeling concludeert: “dat de door de Staatssecretaris verstrekte inlichtingen over de aanleg van de stopway zijn gegeven in het kader van de politieke verantwoordingsplicht. Dergelijke inlichtingen zijn naar hun aard niet gericht op rechtsgevolg, zodat van een besluit in vorenbedoelde zin geen sprake is.” In de voorliggende uitspraak worden de artikelen 42, tweede lid, en 68 van de Grondwet nog wat verder uit elkaar getrokken. Eerstgenoemde bepaling bevat de verantwoordingsplicht, dat wil zeggen de verantwoordelijkheid van ministers en staatssecretarissen tegenover de Tweede Kamer. Artikel 68 betreft de inlichtingenplicht, toegespitst op de parlementaire controlefunctie.

6. De Afdeling stelt vast dat rapport en beleidsreactie zijn opgesteld in het kader van de verantwoordingsplicht van de staatssecretaris tegenover de Tweede Kamer voor de uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000. Daaruit wordt niet alleen afgeleid dat de staatssecretaris gehouden, dus verplicht was om deze documenten krachtens artikel 68 van de Grondwet aan de Tweede Kamer te verstrekken, maar ook om deze stukken “openbaar te maken”. Als ik het goed zie stelt de Afdeling hier, dat artikel 68 ministers niet alleen verplicht tot het verstrekken van verantwoordingsinformatie aan het parlement, maar dat deze grondwetsbepaling tevens de grondslag vormt van de publieke openbaarmaking hiervan. Vervolgens constateert de Afdeling dat het verstrekken van inlichtingen op grond van artikel 68 van de Grondwet naar zijn aard niet op rechtsgevolg is gericht en de openbaarmaking van het rapport en beleidsreactie in de zaak-Dolmatov dus niet als besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, Awb kan gelden. Dan nog het concrete punt van de tijdsvolgorde. De stukken zouden 3 dagen eerder op de website Rijksoverheid.nl hebben gestaan, dan ze door de Tweede Kamer werden ontvangen. Hierdoor zou de openbaarmaking op de website, naar door appellant gesteld, wel onder het toepassingsbereik van de Wob zijn gaan vallen. Deze insteek gaat echter bij de Afdeling van tafel met als argument dat de inlichtingenplicht ex artikel 68 van de Grondwet tegenover de Tweede Kamer, derogert aan de Wob, zodat deze wet toepassing mist, ook waar het gaat om een elektronische publicatie. Met enige moeite lees ik hierin dat ook de Afdeling, net als de rechtbank, van het oogmerkbeginsel uitgaat, dat wil zeggen slechts let op de aard en functie van de betreffende stukken, toegespitst op het oogmerk van de publieke openbaarmaking ervan, in casu overheidscommunicatie (-voorlichting), als element van het politieke discours. De publicatie van het begeleidende persbericht is naar het oordeel van de Afdeling evenmin op artikel 8 van de Wob gebaseerd, nu dit stuk in relatie tot rapport en beleidsreactie geen nieuwe informatie bevat.

7. Het probleem met deze uitspraak is dat de staatsrechtelijke dimensie, in het bijzonder de betekenis van artikel 68 van de Grondwet naar heersende rechtsopvattingen, in deze uitspraak te kort komt, dat de Afdeling (inderdaad, uitgelokt door de aangevoerde gronden) de Wob teveel centraal stelt en dat de bijzonderheden van de website Rijksoverheid.nl als centraal elektronisch publicatieplatform onvoldoende aandacht krijgen. Daar komt bij dat deze uitspraak, gezien het belang ervan, ook voor de uitvoeringspraktijk van de overheidscommunicatie, wel erg cryptisch is geformuleerd. Wat de publieke openbaarmaking betreft gaat het om nieuwe rechtspraak, waarvoor de aangehaalde uitspraak van 2004, toegespitst op de vraag of het antwoord van een minister op kamervragen gezien het onderwerp een besluit in de zin van de Awb kan zijn, dus vatbaar voor bezwaar en beroep, slechts een beperkt handvat biedt.

8. Mijn bezwaar tegen deze uitspraak betreft de opvatting van de Afdeling dat artikel 68 van de Grondwet zou derogeren aan de Wob, (ook) waar het gaat om de ministeriële inlichtingenplicht jegens het parlement. Het gebruik van de term derogeren in het systeem van de Wob betekent naar vaste rechtspraak, dat de Wob als hoofdregel geldt, de wetgever hiervan echter kan afwijken door het treffen van een specifiek informatieregime in een formele wet. Het is echter ondenkbaar dat de inlichtingenplicht tegenover het parlement in artikel 68 van de Grondwet, een

constitutioneel kernelement van het parlementair stelsel, in een hiërarchisch verband met de Wob zou kunnen staan. Zie in dit verband tevens het arrest van de Hoge Raad van 28 maart 2003, JB 2003/134 m.nt. LV, AB 2004, 20, m.nt. T. Zwart en *Ars Aequi* AA20040288 m.nt. Kortmann. Het gaat daarentegen om twee zelfstandige, ten opzichte van elkaar af te bakenen informatiestelsels, waarbij het afbakeningscriterium het oogmerk van verstreking is. Deze afbakening tussen de politieke en de bestuurlijke sfeer wordt nog eens bevestigd door artikel 110 van de Grondwet, de aan de Wet openbaarheid van bestuur ten grondslag liggende instructiebepaling. De tekst hiervan luidt: “De overheid betracht bij de uitvoering van haar taak openbaarheid volgens regels bij de wet te stellen.” Deze inlichtingenplicht is staatsrechtelijk gesanctioneerd via de staatsrechtelijke vertrouwensregel. Dat deze werkt is recent opnieuw gebleken bij het aftreden van de minister van V&J. De vraag waar het in de voorliggende uitspraak over gaat is echter hoe de van de politieke inlichtingenplicht te onderscheiden publieke openbaarmakingsplicht gesitueerd moet worden uit een oogpunt van grondslag en verbijzondering. Wat de grondslag betreft bleek hiervoor dat de Afdeling uit de inlichtingenplicht in artikel 68 van de Grondwet een zelfstandige, van de Wob te onderscheiden, openbaarmakingsplicht afleidt. Daarbij lijkt de Afdeling ervan uit te gaan dat beide verplichtingen identiek zijn.

9. Wat de reikwijdte van artikel 68 van de Grondwet betreft, mede in relatie tot de Wob, is de notitie van de minister van BZK aan de TK van 21 januari 2002, Kamerstukken II 2001/02, 28362, nr. 2, nog altijd een belangrijke bron, zowel wat de betekenis ervan betreft als het weigeringscriterium “het belang van de staat”. Hierin is nog eens vastgelegd dat bij het verstrekken van inlichtingen op grond van artikel 68 van de Grondwet als uitgangspunt geldt dat de inlichtingen openbaar worden verstrekt, als uitvloeisel van het parlementair stelsel waarin controle door de kamers en het afleggen van verantwoording door ministers in het openbaar plaatsvindt. De inlichtingenplicht, die in beginsel tevens de beschikbaarheid van de betreffende documenten omvat, impliceert dat de betreffende stukken door hieraan te voldoen, tevens openbaar worden. Tegelijkertijd wordt ruimte gelaten voor vertrouwelijke informatieverstreking indien “het belang van de staat” dit vergt (nr. 2, p. 3). Deze uitzonderingsgrond is een koepelterm voor een reeks deelbelangen als afwegingscriteria, min of meer overeenkomend met die in de artikelen 10 en 11 Wob. Een belangrijke weigeringsgrond is de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (nr. 2, p. 9). De afweging of en zo ja in welke vorm de gevraagde inlichtingen kunnen worden verstrekt, zal in concreto gemaakt moeten worden, mede tegen de achtergrond van de Wbp en artikel 10 van de Grondwet. Met het oog hierop is het niet alleen mogelijk om de verstreking van privacy-gevoelige aan de kamers te weigeren, maar kan ook voor een minder vergaande vorm worden geopteerd, de vertrouwelijke verstreking, waarbij de informatie wel het parlement bereikt, maar om privacy-redenen wordt afgezien van publieke openbaarmaking (nr. 2, p. 9 en 12). Uit deze nog steeds relevante notitie, die uitdrukkelijk stelt dat tussen artikel 68 van de Grondwet en de Wob geen direct verband bestaat (nr. 2, p. 4 en 12) leid ik het volgende af. De publieke openbaarmaking(spl)icht, als sequeel van de ministeriële inlichtingen- en verantwoordingsplicht, is gebaseerd op het parlementair stelsel. Het van toepassing zijnde informatieregime kent twee componenten. Als eerste dat de publieke openbaarmaking niet verder gaat dan aan het parlement verstrekte inlichtingen en onderliggende stukken. Deze publieke openbaarmaking kan echter verder worden beperkt door “regulering aan de bron”, toegespitst op de aard en vorm van de gegevensverstrekking aan het parlement, in het bijzonder door (partiële) vertrouwelijke verstreking. Dit betekent dat in het informatieregime van artikel 68 van de Grondwet, het aan de betreffende minister of staatssecretaris is om voorafgaande aan de daadwerkelijke verstreking van inlichtingen aan de Tweede Kamer, zich tevens te bezinnen op de verstrekkingsmodaliteit in het parlement – al of niet vertrouwelijk –, mede tegen de achtergrond van het sequeel van publieke openbaarmaking. Zie hieromtrent tevens de bepalingen in de Reglementen van Orde van de beide kamers, in het bijzonder de artikelen 146 en 147 inzake vertrouwelijke stukken in het RvO van de Tweede Kamer.

10. In de hiervoor genoemde notitie uit 2002 is de publieke openbaarmaking als sequeel van de ministeriële inlichtingenplicht als zelfstandig fenomeen nauwelijks uitgewerkt. Uit de voorliggende casus blijkt dat er belangrijke redenen zijn om deze openbaarmakingsplicht meer

aandacht te schenken, met name uit een oogpunt van rechtsbescherming Door enkele, als zodanig positief te waarderen, ontwikkelingen is dit vraagstuk in de afgelopen tijd steeds dringender geworden. In de eerste plaats door de wijze van uitoefening van zijn controlefunctie door het parlement, waarbij - aanhakend bij taken en bevoegdheden van inspecties of via eigen dan wel van de minister verlangd onderzoek - met name de Tweede Kamer zich steeds indringender is gaan bezig houden met uitvoeringstaken. Naast de zaak-Dolmatov is ook de zaak-Tuitjenhorn illustratief voor deze ontwikkeling. Zie Kamerstukken II 2014/15, 32647, nr. 43, met als bijlage het Rapport van de Evaluatiecommissie Tuitjenhorn. Internet is een tweede ontwikkeling, waardoor de elektronische beschikbaarheid van stukken, mede door de websites Rijksoverheid.nl en Overheid.nl, aanzienlijk is verruimd. En als derde factor kan de sterke toename van onderzoeksjournalistiek worden genoemd, al dan niet in wisselwerking met “het politieke bedrijf?”. De huidige nadruk op openbaarheid, waarvan ik naar bekend kan zijn een groot voorstander ben, vooral ook als noodzakelijkheidsvoorwaarde voor een transparant en integer bestuur, heeft echter wel tot gevolg dat bepaalde andere (private) belangen gemakkelijker in de knel kunnen komen.

11. Op de website van Rijksoverheid.nl is te lezen dat deze betrekking heeft op de overheidscommunicatie door het Rijk, gebaseerd op de Grondwet en op de Wob. De website Rijksoverheid.nl is de gezamenlijke website van de 11 ministeries. De Dienst Publiek en Communicatie (DPC) van het ministerie van Algemene Zaken is het verantwoordelijke aanspreekpunt. DPC is een baten-lastendienst, die “shared servicediensten” aan de rijksoverheid verleent, waaronder de zorg voor de (redactie van de) informatie op de website. Opdrachtgever is de VoRa, de Voorlichtingsraad, een onafhankelijke ambtelijke adviesraad, bestaande uit de directeuren Communicatie van de verschillende ministeries. Afgaande op het “Privacy-statement” onderaan de webpagina, is niet aannemelijk dat deze specifieke dimensie van elektronische openbaarmaking van onderzoeksrapporten met persoonsgegevens, bij Rijksoverheid.nl specifieke aandacht krijgt, maar dat DPC zich aansluit bij de keuzes op de ministeries.

Hiervoor is beschreven dat het huidige systeem van openbaarmaking op grond van artikel 68 van de Grondwet uitgaat van regulering aan de bron, toegespitst op de aard van de gegevensverstrekking aan Tweede en Eerste Kamer, en geen rekening houdt met bijzondere problemen als gevolg van – elektronische – publieke openbaarmaking. Het is dringend geboden dat die aandacht voor de effectuering van gegevensbescherming sterker in de uitvoeringspraktijk verankerd wordt.

De grondslag van de publieke openbaarmakingsplicht in het parlementair stelsel betekent tegelijkertijd dat er enige manoeuvreerruimte is om de aan artikel 68 van de Grondwet gekoppelde openbaarmakingsplicht te verbijzonderen via een zelfstandig toetsingskader, toegespitst op conflicterende - dikwijls grondrechtelijk beschermde - bijzondere belangen.

Deze aansporing kan echter niet worden gezien als een pleidooi voor “inhuizing bij de Wob” of nieuwe wetgeving, al dan niet voorzien van een eigen vorm van rechtsbescherming. Waar het mij primair om gaat is dat hier sprake is van een relevant probleem, dat binnen het bestaande systeem met scheiding van staatsrechtelijke en bestuursrechtelijke sferen, zo praktisch mogelijk moet worden opgelost.

12. In de voorliggende casus heeft appellant uit een oogpunt van rechtmatigheidstoetsing van de openbaarmaking van het onderzoeksrapport in de zaak-Dolmatov wegens ondervonden schade, alle kaarten gezet op gelding en toepassing van artikel 8 jo. 10, tweede lid, van de Wob. Dat was begrijpelijk gezien de belangrijke Afdelingsuitspraak van 31 mei 2006, JB 2006/218 m.nt. dzz. Dit stuitte echter af op bovenstaande uitspraak van de Afdeling. De vraag is of er andere mogelijkheden waren of wellicht nog zijn. Ervan uitgaande dat bij de openbaarmaking van het Dolmatov-rapport op de website sprake is van de verwerking van persoonsgegevens, kunnen de volgende acties worden ondernomen, toegespitst op de Wbp en het BW. Wat de Wbp betreft bieden het recht op verzet in artikel 40 en het correctierecht in artikel 36 mogelijkheden. In deze gevallen is ex artikel 45 Wbp sprake van rechtsbescherming door de bestuursrechter. Daarnaast biedt artikel 49 van de Wbp de grondslag voor een schadevordering bij de gewone rechter, terwijl hier op grond van artikel 50 tevens een verbod of maatregel kan worden uitgelokt. Afsluitend

moet nog het traject van de onrechtmatige overheidsdaad als gevolg van grondrechtenschending in het BW genoemd worden. Dit nog afgezien van klachtvoorzieningen bij het Cbp, de ministeries en de No.

Voor de volledigheid vermeld ik nog dat ik bij het schrijven van deze noot gebruik heb kunnen maken van een deel van het mij door de advocaat van appellant in deze zaak beschikbaar gestelde procesdossier en de uitspraken in de hiervoor genoemde aansluitende procedures.

G. Overkleeft-Verburg